

BISERICA și ȘCOLA.

Fóia bisericescă, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Congresul național-bisericesc.

Ședința V.

S'a ținut la 6/18 Octomvre la 9 ore a. m. Președinte I. P. S. Sa Metropolitul Miron Romanul.
Notariu: Dr. Traian Badescu.

După-ce se acórdă concediu deputaților Dr. Florian Duma și Ioan Budințan, se trece la ordinea zilei: Continuarea discuției asupra raportului comisiei bisericești intreruptă în ședința trecută, și în special asupra propunerii comisiei de a se regula deosebirea în titulatură, între parochi și administratori parochiali conform statutului organic și a regulamentelor existente. După o discuțiune mai îndelungată se primește propunerea comisiei.

După acesta se pune la ordinea zilei raportul comisiei verificătoare. Raportorul Dr. L. Leményi referă asupra actului electoral al deputatului preoțesc din cercul Oradea-Pesteș Iosif Goldiș. Actul e protestat. În protest se afirmă, că deputatul ales cu ocazia cuvântării sale de program la alegerea de deputat dietal, a declarat, că consimte cu dispozițiile legii politice-bisericești. Mai departe se afirmă în protest, că cu ocaziunea alegerii s'ar fi făcut presiune. Comisia verificătoare, considerând, că afirmațiunea privitoare la presiunea asupra alegătorilor nu e dovedită, și nu se poate dovedi, deore-ce alegerea s'a făcut cu vot secret, chiar și dacă ar fi admisibilă față de un colegiu de fețe preoțești, considerând, că actul de alegere întrunește toate formele prescise propune, să se verifice deputatul ales Iosif Goldiș.

Deputatul Paul Rotariu luând cuvântul, rogă pe I. P. S. Sa D-nul Archiepiscop și metropolit Miron Romanul, de unele lămuriri și anume dacă este adevărată știrea lătită în public, că vicariul I. Goldiș se află sub cercetare disciplinară din cauza conduitei sale manifestate în viață ca deputat.

Escelenția Sa Metropolitul răspunde: Nu numai că sunt aplicat, dar sunt dator chiar să răspund. Consistoriul metropolitan s'a ocupat cu incidentul din

cestiune, adecă că vicariul episcopesc I. Goldiș a primit mandatul de deputat dietal pe lângă unele enunțaiții în vorbirea sa de program. Consistoriul a pus afacerea spre rezolvire în mâinile episcopului diecesan, ca nemijlocitul superior al vicariului pomenit. Prea Sântia Sa a propus acum sinodului episcopesc, ca acesta să ia în mâinile sale afacerea, pentru-că încercările sale pentru rezolvirea afacerii n'au dus, și nici nu crede că vor duce la sfirșit. Chestia e deci în mâna Sinodului episcopesc, care se va ocupa cu ea la întrunirea sa cea mai apropiată.

Paul Rotariu pe temeiul răspunsului Escelenției Sale constată, că este în curgere ceva acțiune în contra vicariului Goldiș, care acțiune e pusă în mâna Sinodului episcopesc și așteptă rezolvire.

Escelenția Sa mai adaugă la cele șise mai sus. S'a susținut în public și s'a discutat și în ședința cons. metr. că declarațiile făcute de vicariul I. Goldiș la alegerea sa de deputat n'ar fi în consonanță cu credințele bisericești noastre, cu simțmintele publicului nostru. Afacerea s'a dat în competența Sinodului episcopesc. Sinodul episcopesc voiește să știe, dacă vorbirea de program a vicariului Goldiș s'a despărțit de simțmântul publicului nostru, s'a pus d-nul Goldiș în contrast dăunos cu biserica, în urma declarațiilor sale? Afacerea încă nu e declarată de cestic disciplinară; se va constata acolo; poate că va rezulta chiar cercetarea disciplinară.

P. Rotariu: Escelenția Sa crede, că e posibil să se desvólte și disciplină. Eu adaug, că poate să se desvólte discualificarea vicariului Goldiș față de biserică. Face deci următoarea propunere: „La întrebarea făcută, aducându-se din partea înaltului presidiu la cunoștința congresului, că consistoriul metropolitan a ordonat a se lua măsurile reclamate de interesul bisericești în cauza vicariului Iosif Goldiș pentru atitudinea lui la alegerea sa de deputat dietal și considerând, că procedura poate să cuprindă în rezultatul ei și eventuala lui discualificare bisericescă,

congresul ține în suspens verificarea până la primirea rezultatului procedurii în curgere.

P. Truța : Din punct de vedere formal nu e bine formulată propunerea. Congresul nu poate să țină în suspens alegerea. El poate să apröbe séu să anuleze.

A. Mocsonyi regretă, că dl Truța, deputat la atâtea congrese, poate să susțină așa ceva. Au fost atâtea casuri analoge, când întrevinind vre-o dubietate, alegerea cutărui deputat s'a ținut în suspens. Noi trebuie să așteptăm până când sinodul episcopesc va lămuri, decât vicariul Goldiș e disqualificat bisericesc séu ba, până atunci nu putem să decretăm alegerea. Este pentru propunerea d-lui Rotariu.

I. de Preda : Comisia trebuia să caute și după cualificația internă, a celui ales : este el demn să între în o corporație bisericescă séu ba ? Susține propunerea lui Rotariu.

Ignatie Papp : Din capul locului e pentru propunerea comisiei. Causa vicariului G. a ajuns încă în a. 1896 la cons. metr. Până acum ar fi trebuit se o tranșeze. E de părerea : decât alesul nu ar avea cualificația de a fi membru în congres, atunci nu ar avé cualificația nici de a presida un consistoriu. Vicariul G. stă în fruntea consistoriului din Oradea și e membru în cons. metr. și dela 1896 încöce neîntrerupt. A fost chemat la mai multe ședințe ale consistoriului metr. Cât timp poate sta în fruntea consistoriului nu i-se poate denega dreptul de a fi membru și la congres, precât timp alegerea lui este în ordine.

Punându-se chestiunea la vot propunerea deputatului Rotariu e primită cu majoritate covârșitoare. Propunerea comisiei întrunesc numai 5 voturi.

Tot comisia verificătoare raportază asupra actului electoral al deputatului Tit Hațeg (Făget) dificultat din pricina neașternerei credenționalului. Așternându-se credenționalul ulterior alegerea deputatului Tit Hațeg se declară verificată.

Se prezentază cererea de concediu a deputatului Bredicean, pe întregă durată. Se acordă.

La ordinea zilei raportul comisiei școlare. Referentul Dr. P. Span cetesce raportul gen. al senatului școl. al consistoriului metropolitan.

Raportul în general se ia la cunoștință și se primesce de basă la desbaterea specială.

În special, 1. referitoriu la punctul din raport, care tractază despre grădiniile de pomărit la școlele pop., arătându-se reducerea numărului lor în diferitele diecese, comisia propune, și congresul primesce, ca consistoriul metr. să se însărcineze a invita consistoriile eparchiale să îngrijescă ca pe viitor grădiniile de pomărit să se sporescă și catedrei de pomărit în instituttele ped. să i-se dea atenția cavenită.

2. Comisia propune : Deöre-ce numărul învățătorilor provisorii e extraordinar de mare în unele diecese, cons. metr. să invite consistoriile eparchiale a institui pe învățători în chip definitiv.

A. Hamse a arată, că sunt multe comune cu dotație învățătorescă, atât de slabă, încât învățători cualificați acolo nu merg. În astfel de comune trebuie să se tolereze în chip provisor și învățători ne-cualificați. Propune să se trecă la ordinea zilei preste această propunere.

Referentul arată, că comisia a propus definitivarea învățătorilor cualificați, căci dintre acestia sunt în număr mare instituiți numai provisor.

Congresul primesce propunerea comisiei.

3. Comisia propune : Consistoriul metr. în viitor să introducă în datele statistice o nouă rubrică pentru însemnarea tuturor elevilor dela școlele medii străine.

M. Voileanu adauge : să se facă rubrică pentru elevii dela toate școlele străine.

Se primesce propunerea cu amandamentul făcut de dl Voileanu.

4. În viitor să se facă evident în datele statistice și numărul bibliotecilor școlare și rezultatul examenelor de cualificație. — Se primesce.

La ordinea zilei raportul comisiei organizătoare. Ref. A. Hamse a raportază asupra actului cons. metr. prin care se substerne regulamentul pentru facerea examenului de cualificație preoțesc în ep. Aradului, și arată, că la anul 1887 Sinodul eparchial din Arad a votat un regulament pentru depunerea examenului de cualificație preoțescă, prin carele să instituie numai o comisie permanentă esaminătoare atât pentru clericii de pre teritoriul aparținătoriu la jurisdicțiunea Consistoriului din Arad, cât și de pre teritoriul Consistoriului din Oradea-mare. Espune tot-deodată, că regulamentul din cestiune, Sinodul eparchial din Arad l-a votat nu la inițiativa Consistoriului din Arad, ci la propunerea unui deputat sinodal și după ascultarea corpului profesoral dela institutul teologic din Arad. Regulamentul votat s'a pus în aplicare la anul 1887, ér la 1890 Consistoriul din Oradea-mare a cerut dela Sinodul eparchial din Arad modificarea regulamentului ast-feliu, ca și Consistoriul din Oradea-mare să instituie o comisiune permanentă pentru esaminarea candidaților de preoție. Neincuviințând această cerere sinodul eparchial din Arad consistoriul din Oradea-mare cere dela congres, ca să reguleze acesta afacere ast-feliu, ca și Consistoriul din Oradea-mare, să aibă dreptul d'a institui o comisiune permanentă pentru esaminarea candidaților de preoție.

După o motivare mai lungă în care raportorul face istoricul cestiunei, în numele comisiei, propune : Congresul enunță, că până când se va regula prin congres cestiunea depunerii examenului de cualificație preoțescă pentru toate eparchiele, această cestiune să reguleză prin Sinodul eparchial aradan, și Consistoriul metropolitan să însărcineză a elabora un regulament pentru depunerea examenului de cualificație preoțescă pentru toate eparchiele.

V. Mangra face contrapropunere :

Ce privește examenul de calificare pentru candidații la preoție consistoriul Orăzii-mari se fie pus în poziția de a-și putea exercia dreptul său garantat prin Statutul organic, fiind cons. Orăzii coordinat cu cel al Aradului.

Ep. Mețianu: Nu face propunere, ci și exprimă dorința, ca examenele de calificare și în viitor clericii din districtul Orăzii să le facă la Arad, pentru a putea asista la examene și episcopul, dându-i-se astfel puțința de a cunoște pe elevi și după prestațiunile lor.

P. Cosma: Ne fiind încheiată desbaterea, cer cuvântul înainte de cuvântul din urmă al dlui propunător **V. Mangra**, ca dacă voiesce să răspundă să-i dau și eu ocaziune de a răspunde.

Ca membru al comis. organizătoare, constat și eu din acte, că este adevărat, că chestiunea nu este inițiată de consistoriul din Arad, ci de sinod.

Ansă a dat un ordin din 1883 al ministrului de culte **Trefort**, carele a pretins ca esamene de calificare pentru învățători să se facă numai la acele consistorii, unde este pedagogie, pentru-că în comisiunea esaminătoare trebuie să fie și profesori de pedagogie.

Poate din acest incident, d-nul **Mangra** în sinodul arădan la 1884 a făcut o propunere, care s'a și primit, ca consistoriul din Arad să fie îndrumat, ca la proxima sesiune sinodală se presinte un proiect de regulament referitor la examenul de calificare preoțesc.

La sinodul din 1885 a și prezentat consistoriul din Arad proiectul de regulament, în care se dicea, că: „La ambele consistorii, — adică și la cel din Arad, și la cel din Orade, — se institue câte o comisiune esaminătoare.”

Când s'a pertractat acel proiect în sinod, d-nul **Mangra** a făcut propunerea, ca proiectul să nu se pertracteze în merit, până când nu se va comunica cu corpul profesoral dela institutul teologic din Arad, ca acela să-și deie opiniunea asupra lui.

Sinodul a primit propunerea d-lui **Mangra**.

La sinodul din 1886 raportază consistoriul, că corpul profesoral încă nu și-a făcut datoria. Se dispune solicitarea lui.

La sinodul din 1887 se prezintă un proiect nou al corpului profesoral primit și de consistoriu, în care se propune instituirea comisiunii esaminătoare numai la consistoriul din Arad pentru întreaga diecesă.

Acel proiect este scris de profesorii: **Goldiș, Mangra și Trailescu**.

Sinodul la propunerea d-lui **Mangra**, ca referent al comisiunii respective primește proiectul corpului profesoral, cu puține modificări stilisate de însuși d-nul **Mangra**.

Acel proiect s'a pus în lucrare în 1888 și de atunci până astăzi se observă nealterat.

La sinodul din 1890 a înaintat consistoriul

din Orade o cerere, în care și reclamă dreptul de care s'a folosit înainte de 1888 ca cu privire la examenul de calificare preoțesc să-și institue din sinul său comisiunea examinatorie.

Sinodul, cu cosid rare mai virtos la acea împrejurare, că preoții totodată sunt enalificați și pentru postul de învățător, ér examenul de calificare învățătoresc se poate depune numai la consistoriul din Arad, apoi că în prima linie episcopul este chemat să observe pe fitorii preoți, și prin examinarea lor să controleze și pe profesorii lor, — n'a încuviințat cererea consistoriului Oradan. Referent a fost tot d-nul **Mangra**.

În urma acestui refus a venit consistoriul de Orade cu cererea sa la congres.

În urma dispozițiunilor congresului, chestiunea s'a mai pertractat odată în sinodul din Arad la 1896.

Numai la acel sinod d-nul **Mangra** a abandonat atitudinea de mai înainte, și față de propunerea comisiunii a făcut contra propunerea, ca să se încuviințeze cererea consistoriului Oradan.

Sinodul însă n'a primit propunerea dlui **Mangra**, ci a susținut statul quo.

Acesta este istoricul chestiunii.

Dacă cineva voiesce ca să susțină intact dreptul consistoriului Orădan, acela sunt eu, care în congresul din 1868, când s'a făcut Statutul organic, am făcut propunerea: să se susțină consistoriul din Orade, carele rămăsese afară din proiectul de statut.

Până-când însă însuși congresul nu va face un regulament general în această materie, cred că nu putem să alterăm dispozițiunile luate de sinodul arădan, care este stăpânul ambelor consistorii dispozițiuni luate cu considerare la împrejurările date.

Din aceste motive primesc propunerea comisiunii, carea susținând statul quo, totodată solicitază și facerea regulamentului general.

După-ce **V. Mangra** ca propunător ia cuvântul din urmă spre a-și preciza punctul său de mănecare, și după-ce referentul comisiunii. **A. Hamsea** constată că d-nul **Cosma** a făcut istoricul afacerii în mod foarte fidel, pe baza actelor, și după-ce arată, că comisiunea în această chestiune a proces din punctul de vedere superior al calificării clericului, punându-se chestiunea la vot să primește propunerea comisiunii.

Sedința VI.

S'a ținut Marți, 6/18 Oct. la orele 9 și jum. a. m.
President: Înalt Prea S. Sa metropolitul **Miron Romanu**.

Notarul **Dr. Nestor Oprean** cetesce protocolul ședinței de ieri.

V. Babeș cere să se facă evident în procesul verbal numărul votanților pro și contra verificării deputatului **I. Goldiș**. Să se constate anume, că 55 deputați au votat contra verificării, ér 5 pentru verificare.

Dr. L e m é n y i cere, și congresul să invoiescă, ca propunerea comisiei verificării deputatului Goldiș, să se introducă în protocol în estensiunea sa, dimpreună cu considerantele sale. Cu acestea observări protocolul se declară autenticat.

Presidiul prezintă cererea de concediu a deputatului Vladimir Spătariu pe restul sesiunii. — Se acordă.

Se fac următoarele propuneri :

Propunerea deputatului Dr. Petru Ș p a n Având în vedere, că în anul 1898 s'implinesc tocmai 25 de ani dela mórtea fericitului în Domnul Archiereu Andreiu Br. de Saguna ;

Având în vedere, că aducerea aminte de binefăcătorii bisericii noastre este din una cele mai de frunte virtuți creștinesci ;

Având în vedere, că e datorința bis. ca să cultive sentimentul de mulțămintă și recunoscință în sinul credincioșilor față de mai marii și binefăcătorii ei ; și în fine

Având în vedere mai ales creșterea religioasă morală a tinerimei noastre, în inima căreia încă din primii ani trebuiesc sădite sentimente de înaltă admirațiune față de atari bărbați propun :

Consist. metr. se însărcinează a lua dispozițiunile de lipsă, ca în ziua de 16 Iunie 1898, în întreagă provincia metropolitană să se facă o serbare bis. comemorativă, deamă de Marele bărbat al bis. noastre Andreiu Br. de Șaguna. Să dă comisiei bisericesci.

Propunerea deputatului Dr. P. I o n e s c u, Considerând dispozițiunile legii referitoare la pensionarea învățătorilor, ca văduva și orfanii de inv. să capete pensiuine la 6 luni de la mórtea soțului ;

Considerând, că §. 140-al art. de lege XXXVIII din 1868 dispune, ca văduva și orfanii de învățătoriu să rămână o jum. de an în cortelul și în folosința salariului inv. întreg ;

Considerând ; ca Reglmtul pentru organizarea inv. în metropolia ort. rom. din Ungaria și Transilvania, votat în 23 Oct. 1878, dispune ca văduva și orfanii de inv. să rămână o jum. de an în cuartir și în folosința salariului inv. de jumătate ;

Considerând, că în Reglmtul pentru organizarea învățământului votat de congresul naț. bis. în 1895, nu se află în privința acésta nici o dispozițiune :

Congr. naț. bis. enunță : §. 74 din Regulamentul pentru org. inv. votat în 23 Octobrie 1878 se abrogă și se decide : Văduva și orfanii de inv. dela școlele conf. gr.-ort. rom. din metropolia ort. română din Ungaria și Transilvania rămân jumătate de an în cuartir și folosința salariului inv. întreg. Se dă comisiei școlare.

Propunerea deputatului Dr. E. C r i s t e a : In biserica ortodoxă generală și în special în bis. ortodoxă română este astăzi o cerință de ordine disciplinară ca clerul atât monahal, cât și mirenesc să poarte permanent uniforma preoțescă prescriasă.

In metropolia noastră din Ungaria și Transilva-

nia însă nu se observă acésta cerință, căci afară de membrii clericali din centrul eparchiilor, de câțiva protopresbiteri tractuali și presbiteri din comune mai însemnate, nu numai nu poartă nimenea uniforma preoțescă, nici chiar când se află în funcțiuni bisericesci, necum în mod permanent ca îmbrăcăminte țilnic obișnuită, ci adese-ori vedem membri din cler, prezentându-se în locuri publice în vestminte neconvenabile cinului preoțesc.

Resultatul neobservării acestei cerințe este o dejosire atât a slujbelor rituale, cât și a prestigiului clerului întreg.

Anomalia acésta este a se căuta de o parte într'un indiferentism desaprobabil față de cele rituale ; ér de altă parte în referințele de traiu ale clerului nostru mirenesc, cari deloc nu-i permit, mai ales clerului dela sate, țilnic, purtarea așa numitelor reverenți.

Punându-se capăt acestor stări de lucruri, ar fi de dorit, ca clerul nostru mirén din întreagă provincia metropolitană — căci cel monahal observă prescripțiile bisericii, — să fie obligat a se presenta la oficiarea diferitelor funcțiuni rituale, totdeauna în reverenți, ér ca îmbrăcăminte țilnică să i-se permită a purta un costum mirenesc, corăspundătoriu tagmei preoțesci și referințelor, în cari trăiesce.

Din aceste considerante propun următoriu proiect de conclus :

Congresul național bis. invită pe sântul sinod episcopesc, ca să binevoiască a lua dispozițiunile necesare și reclamate de vađa bis., pentru a se regula afacerea purtării costumului preoțesc. Se dă comisiunii bisericesci.

Deputatul V. M a n g r a : De când cu introducerea legilor politice bisericesci în țera noastră, cum se scie, guvernul țării din propria inițiativă a început să împartă preoților din diecesele noastre un fel de ajutor bănesc, drept rebonificare pentru venitele pierdute. Chestia s'a pus pe tapet și în sinodul eparchial din Arad. Nu ne-am ocupat însă acolo cu ea. Ni s'a reflectat, că se va rezolvi în sesiunea actuală a congresului naț.-bis. După-cum am vădut, în rapórtele de până aci chestia n'a fost atinsă, și mai nu cred să se atingă nici de aci încolo. Fiindcă chestia atinge dreptul autonomic al bisericii noastre, întrucât guvernul în loc de a respecta dreptul autonomiei, al autorităților noastre bisericesci, își rezervă șișei dreptul de a cualifica pe preoți pentru a-i împărțesi séu nu, cu ajutóre. Tóte confesiunile s'au rostit în contra împărțirii prin guvern a acestor ajutóre. Scim că chiar un convent reformat presidat de Szilágyi Dezső a renunțat la ajutorul dat de guvern. Pentru-că, în adevăr, nu se împărțesesc preoții vrednici a fi ajutați ci preoții, pe cari organele statului îi află demni. Cred, că nu-i iertat organului nostru suprem a permite, ca în chipul acesta să fie jignit dreptul ierarhiei, episcopilor, metropolitului nostru. Face propunerea următoare :

Considerând, că în urma legilor politice-bisericesci, sub titlul de recompensarea și rebonificarea perderilor ce a suferit preoțimea prin introducerea registrelor matriculare civile, guvernul după a sa chibzuială și socotință împarte anumite ajutoare bănesci parțiale preoților din eparchiile ort. rom. :

Congresul bis. al provinciei noastre metr. să se pronunțe asupra naturii și modului de distribuire a acestor ajutoare din respectul dreptului autonom al bisericii. Se dă comisiunii bisericesci.

Propunerea deputatului N. Zigré: Având în vedere, că precum pe alte terene publice, așa și pe terenul învățământului poporal, funcționarii învățământului, adică învățătorii, cari se disting prin hărnicia lor și prin rezultatul serviciilor prestate, sunt de a se considera și a se remunera prin înaintare la posturi mai bine dotate, ceea-ce s'ar putea realiza numai prin clasificarea posturilor învățătoresci după dotațiunea acelor și prin regularea dreptului de a putea concurge la acelea; dar având în vedere și împrejurarea, că în anul 1898 cu 1 Septembrie se vor introduce adausele cuincuenale, ér prin promovarea învățătorilor cu servicii mai îndelungate dela posturi cu dotațiuni mai inferioare, la stațiuni mai bine dotate, — comunele bisericesci unde s'ar face strămutare ar fi scutite deocamdată de sarcina de a presta primul adaus cuincuenal — din aceste considerațiuni fac următoarea propunere :

„Congresul cu privire la instituirea învățătorilor la școlile confesionale gr.-or. române elementare din metropolie, — spre completarea regulamentului votat sub Nrul 110 din a. 1895 §§. 56—74, hotărăsece următorul normativ :

1. Posturile — stațiunile — învățătoresci la școlile poporale gr.-or. române confesionale din metropolia noastră, după emolumentele acelor, se împart în trei categorii séu clase și anume :

a) În classa — categoria — întâia aparțin acele stațiuni învățătoresci, cari sunt dotate cu cel puțin 600 fl. séu mai mult, afară de cortel și grădină.

b) În classa — categoria — a doua aparțin posturile învățătoresci dotate cu 300—600 fl., afară de cortel și grădină.

c) În classa — categoria — a treia aparțin toate școlile dotate cu 300—400 fl., afară de cortel și grădină.

2. La deplinirea posturilor învățătoresci sistematizate în modul premis se normază următoarele regule :

a) La posturile învățătoresci de prima clasă vor putea concurge acei învățători, cari pe lângă pregătirile de cel puțin 4 clase gimnasiale, reale, comerciale, ori civile, și absolvarea pedagogiei, vor fi provăduți cu testimoniu de cualificațiune cu calculul general „distins“ și vor dovedi pe terenul cultural un serviciu de cel puțin 5 ani, cu rezultat laudabil, recunoscut de autoritatea superioară a respectivilor.

b) La posturile învățătoresci de classa a doua vor putea concurge acei învățători gr.-or. români,

cari pe lângă pregătirile recerute și pe lângă absolvarea pedagogiei vor fi provăduți cu testimoniu de cualificațiune cu calculul general „bun“ și vor dovedi pe terenul învățământului poporal un serviciu de cel puțin trei ani cu rezultat bun, constatat de autoritatea superioară a acelor.

c) La stațiunile învățătoresci de classa a treia vor putea concurge toți învățătorii aplicabili, precum și absolvenții de teologie, — dacă vor fi provăduți cu testimoniu de cualificațiune învățătorescă.

3. La cas, când la o stațiune învățătorescă cu dotațiune mai superioară nu ar concurge nici un recurent provăduț cu cualificațiunea pretinsă pentru aceea, — în mod excepțional, lipsind recurenți în condițiunile pretinse, — vor putea fi admiși în candidare pentru alegere și concurenți cu cualificațiune numai pentru classa mai inferioară.

Acest normativ intră în valoare la terminul prefipt, după publicarea prescriasă și la revisiunea regulamentului, pentru promovarea învățământului poporal, are să fie introdus în acel regulament.“

Se dă comisiunii școlare.

Deputatul George Ardelean adresază presidiului următoarele interpelări :

1. Înalt Presidiu! Având în vedere, că diariul „Tribuna“ aduce scirea adresată chiar către membrii congresului, că față de cauza despărțirii ierarhice a românilor dela biserica Stului George din Timișoara Fabric, actualul protopop tractual n'ar desvolta interesul cuvenit, ci că dânsul ar purta vina trăgânării acestei cause :

Având eu, ca parochian dela acea biserică, interes atât pentru causă, cât și pentru autoritatea organului învinuit, adică al protopopului, care ca organ al diecesei nu e permis să fie bănuț fără vină, deore-ce deodată cu dânsul sufer și interesele bisericii românesci din parochia noastră ;

Sciind eu în fine, că congresul este corporațiunea supremă, chemată de a controla afacerea despărțirilor ierarhice în ge ere și a bisericii s-tui George în special — care s'a pertractat în acel congres de mai multe ori. —

Îmi iau voie a adresa I. Pres. urmat întrebare :

Are I. Pres. cunoștință, că în adevăr afacerea despărțirii ierarhice a românilor dela Sântul George se trăgânază din vina protopopului actual, și că în ce stadiu se află această causă ?

P. S. Sa Ep. Mețianu răspunde, că în privința întârzierii organizării parochiei nu pörtă vina organul învinuit. Protopopul a făcut consemnarea parochienilor și a consuit comuna bisericescă. Interpelantul se declară mulțămit cu răspunsul P. S-Sale.

2. Înalt Presidiu! În diarul „Tribuna“ s'a publicat scirea îndreptată către membrii acestui congres, că fondul pentru înființanda episcopie din Timișoara nu s'ar administra de către organele competente în curățeniă și în conformitate cu dispozițiunile din vigóre. Ținând eu atât ca parochian dela bise-

rica Sântului George din Timișoara Fabric, cât și ca membru al acestui congres, ca pe de-o parte fondurile noastre bisericesti să corespundă menției lor, ér pe de altă parte, ca organele noastre bisericesti, și în cazul de față protopopul actual, contra căruia sunt îndreptate atacurile din numitul diar să nu fie învinuit fără temei, deci, pentru clarificarea cauzei 'mi permit a îndrepta către înaltul presidiu următoarea întrebare: Are cunoștință înaltul presidiu cum se administrează fondul pentru înființarea episcopiei din Timișoara și că în ce stadiu se află această afacere?

Ep. Mețianu: e în poziția de a asigura pe interpelant, că banii fondului episcopiei înființându-se sunt depuși la Timișana. Fondul se administrează din partea protopopiatului Timișorei cu cea mai desvârșită acuratețe.

Deputatul Ardelean se declară mulțumit cu lămurirea

Excelența Sa metropolitul din pricina că se simte obosit, rógă pe P. S. Sa episcopul Mețianu se conducă ședința, declară, că va sta la dispoziție, decât vre-o chestia va reclama lămuriri din partea Sa. P. S. Sa Mețian ocupă presidiul.

La ordinea zilei raportul comisiei financiare.

Raportorul Dr. N. Oncu referă asupra raportului gen. al consistorului metropolitan ca senat epitropesc.

În general la propunerea comisiei raportul se ia la cunoștință și se primesc de basă la dezbaterile speciale.

În special, ce privesc administrarea averii metropoliei și socoțile relative la această administrare de pe anii 1895 și 1896, preliminarele și darea de sémă asupra fund. „Gozsdu“, precum și proiectul de regulament pentru afacerile epitropesci, înaintate toate cu rapórt separate, se rezervă dreptul congresului de a se pronunța, când aceste afaceri vor veni la ordinea zilei.

Comisia constată, pe baza conspectelor întrate dela diecese, starea averii dieceselor și a comunelor bisericesti la finea anului 1896 în următoarele cifre sumare:

1. Starea archidiecesei: fl. 2.269.909.14
2. Diec. Arad fl. 1.228,440.88^{1/2} Avera comunelor bis. din epar. Arad și distr. cons. Orășii-mari fl. 8.542,267,34.
3. Avera diecesei Caransebeș fl. 631.197.66^{1/4} Avera comunelor bisericesti din diecesa Caransebeșului fl. 5,625,868.26 cr.

Lipsind conspectul despre averea comunelor bisericesti din archidieceasă, comisia propune, ér congresul însărcinează pe consistoriul metropolitan, să cêră acel conspect dela archidieceasă, și în fine pe viitor în raportul său gen. consistoriul metropolitan să prezenteze în cifre sumarii și separat starea averii dieceselor și a comunelor din fiecare diecesă în mod comparativ cu starea din anii precedenți.

Deputatul V. Mangra; primesc propunerea

comis. La suprins o poziție din raportul gen. al consistorului; poziția relativă la monumentul lui Șaguna. A. Șaguna este regeneratorul bisericii noastre și a încetat din viață de un lung șir de ani. Cu toate aceste suma menită pentru ridicarea unui monument acestui mare bărbat al némului și bisericii noastre s'a ridicat numai abia la 5000 fl. Suntem un popor sêrac, însă cu totă sêrăcia noastră s'ar pretinde, ca acest fond să se presinte într'o stare mai bună. Preoțimea noastră națională ar trebui să-și aducă aminte și să jertfescă mai mult pentru acest mare binefăcător al némului și bisericii noastre.

Face următorul amandament la propunerea comisiunii: Consistoriul metropolitan se însărcinează a re-cerca pe consistórele eparchiale, ca să continue colecta pentru ridicarea monumentului arhiepiscopului și metropolitului Andrei Baron de Șaguna.

Amandamentul propus de dl. V. se primesc.

La ordinea zilei raportul comisiei organizătoare. Raportorul Aug. Hamse a referă în afacerea arondării cercurilor electorale congresuale în diecesa Caransebeșului. (Se scie, că fruntașii grănițerilor din diecesa Caransebeș au cerut abrogarea arondării cercurilor elect. congresuale decretate prin congres, cât pentru diecesa Caransebeșului) Comisia propune: Congresul aprobă concludul consistorului metropolitan în afacerea această adus în a. 1896, și decretă susținerea împărțirii vechi a cercurilor pentru alegerea deputaților congr. în diecesa Caransebeș până atunci, până când nelinistea existentă, de altcum neîntemeiată, va înceta.

Ex. Metropolitul constată, că în cons. metropolitan a venit de repețite-ori obiectul acesta înainte. La început cons. metropolitan a insistat să se facă împărțirea fără luare în combinare a confiniului militar încetat. În urmă însă sub presiunea unor cereri amenințătoare din partea unor credincioși din diecesa Caransebeș, a fost nevoit să cedeze. Concludul din urmă al consistoriului metropolitan e luat sub presiunea unor amenințări de cel mai acut calibru. Iși exprimă părerea de rău asupra acestui incident. Unde am ajunge, decât totdeauna consistoriul ar fi silit să lucre sub presiune? Constată, că cererile amenințătoare au venit toate din partea inteligenței din diecesă; din partea consistoriului nu s'a făcut remonstrație. Considerând că alegerea deputaților s'a sêvârșit după împărțirea veche, e pentru ținerea și mai departe a acestei împărțiri, până la un privilegiu mai bun de a aplica împărțirea nouă.

Dr. Al Mocsanyi: Susține părerea comisiei. E adevăr, că s'a făcut presiune. Consistoriul metropolitan condus de îngrijirea părintescă, ca credincioșii să nu se simtă jigniți în sentimentele lor, a ținut în suspens executarea concludului congresual. Trebuie să recunoscem, că aici stăm în fața unui triumf al particularismului în biserică, care ar fi de dorit să nu se repeteze. Afacerea trebuie lăsată să adormă de

sine. Să lăsăm în starea actuală chestiunea până la domolirea spiritelor.

I. de P r e d a e contra motivării propunerii comisiunii. Dăcă am enunța, că ținem în suspens aplicarea arondării până la liniștirea spirilelor, am recunoșce, că cedăm presiunii. Să constatăm simplu, că ținem în suspens aplicarea arondării celei nouă.

V. B a b e ș : Vorba e : abrogăm noi legea, séu nu ? Dăcă se primesce propunerea dlui Preda, atunci abrogăm legea sub mască. Pentru a salva prestigiul séu, congresul nu pôte sé abróge legea, ce a adus-o odată, ci trebuie sé o susțină în ceva chip. Trebuie deci sé enunțăm ceva, prin ce susținem legea adusă. Să se declare : suspendem legea în chip provisor, séu până când spiritele se vor calma.

(Va urma.)

CALENDARIU

PE ANUL DELA CHRISTOS 1898, — ANUL XIX.

a a p ă r u t în editura „Tipografiei diecesei gr. or. române“ din Arad — cu următorul cuprins :

I. Partea calendaristică : Cronologia pe anul 1898. — Păscălia sau semnele cronologice pe anul 1898. — Sărbătorile și alte zile schimbăcioșe. — Cele patru anutimpuri. — Regentul anului. — Eclipse (intunecimi). — Posturile, ajunurile și deslegare de post.

II. Partea pur calendaristică : cu lunile, zilele și sărbătorile de peste an și cu povește economice pentru fiecare lună. — Calendariul Evreilor. — Calendariu meteorologic. — Caracteristicile anului 1898. — Genealogia Casei domnitore austriace. — Casele domnitore din celelalte state europene.

III. Șematismul Metropoliei ortodoxe-orientale române din Ungaria și Transilvania în general, și al diecesei Aradului în special. — Consemnarea târgurilor din Ungaria și din Ardeal. — Taxele postale și telegrafice : Taxele pentru epistole. Mandate postale. Taxa telegramelor. — Monetele, sau banii de metal, ce se află în curs în Austro-Ungaria. — Tarifa zonelor dela căile ferate. — Calendariul lui Falb. — Scala timbreilor. — Tabela pentru socotirea cametelor după 1 an, sau 1 lună, sau 1 zi.

IV. Partea literară : Orfana satului (novelă), de Ibda. — Din valurile vieții, de Idem. — Scara (poesie), de George Coșbuc. — Doină, de Vasiliu E. Moldovean. — Sămănătorul (poesie), de R. Bortoșiu. — Din scriptură (anacreontice), de G. Bodnariu. — O noapte între „duhuri necurate“ sau în castelul „Tetefoulques“ (din amintirile unui oficer prinsonier), traducere de Ionel. — N'ai mânca ceva ? (poesie), de Th. D. Speranță. — Din viața dela sat, de Iuliu Grofșoreanu. — Vlad Teișan (poesie), de Al. Muntean al lui Vasile. — Constantin și Voichița (baladă populară din Bihor), de Vasiliu Sala. — Poezii populare (din Bihor) culese : de Vasiliu Sala ; — Muerea „harnică“, idem ; din Banat : — Bogatul și

săracul. — Blăstēm de mamă, culese de I. Furdianu, prep. — Chiuituri, culese de învățătorii Mihaiu Leucuța și Petru Cipou. — Distracțiuni : Șvabul și vaca. Țiganul avocat, de R. Bortoșiu. Vândare grăbită. Acuma tocmai nu. Țiganul bolnav. Muere cu inimă bună. Comandă. Forțe adevărat. Țiganul și cireșele. Tocmai de aceea. Țiganul și friptura de găscă. Distrasă. Săptămâna patimilor. Logica bucătăresei. Un cerșitor. La judecată. Pregătire. Intre tineri. Curiósă. În birt. Păcat ! O probă. — Mai vorbiți și voi, de G. Bodnariu.

V. A n u n ț u r i.

*

Cu anul 1898 calendariul nostru împlinește 19 ani de existență, și în tot timpul acesta el a făcut numai bune și incontestabile servicii poporului nostru din diecesă. Aceasta o dovedește mai ales faptul, că între calendarele noastre populare el a ajuns să aibă ați cea mai mare trecere și e unul dintre cele mai lățite în mijlocul poporului, astfel, că de astă-dată a trebuit să-l scotem într'un tiragiu de peste 10,000.

Recomandându-l cu căldură tuturor cărturarilor nostri de pe la sate, îi vestim, că 'și-l pot procura atât dela tipografia diecesană din Arad, cât și dela librăria, cu prețul de 30 cr. plus 5 cr. porto postal de fiecare exemplar.

La comande în mai mare cuantitate dăm 20% rabat și francatura.

Domnii, cari au avut calendariul nostru în deposit în anul trecut, vor primi în curând și de astădată un cuvenit număr de exemplare.

D I V E R S E.

* *Jubileul preoției de 50 ani a I. P. S. S. d-lui Archiepiscop și Metropolit Arcadie Ciupercovici.* Comitetul arangeator al festivităților a lausat următoare : Invitare la sărbarea jubileului de 50 ani de preoție a I. P. S. S. d-lui Archiepiscop și Metropolit Arcadie Ciupercovici. În 26 Oct. (7 Noemvru) a. c. I. P. S. S. Archipăstorul nostru Arcadie împlinește 50 de ani ai activității sale preoțești. Ca din partea arehidiiecei să se serbeze aceasta și cu iubire fiască și să se aducă I. P. S. S. omagiile cordiale, ne adresăm respectuos cătră toți diecesanii ca să adaogă la splendoră solemnității și să participeze în persoană la acăsta sărbare după programul alăturat. Venerabili domni păstori de suflete sunt indeosebi rugați împreună cu reprezentanții comunelor bisericesti a lua parte la acăsta festivitate Cernăuți, în Octomvre 1897. Pentru comitetul festiv : Dr Vladimir de Repta și bar. Nicolae Mustatza. Pentru serbare s'a stabilit următorul program : a) în diecesă : Duminecă în 19/31 Oct. a. c. în tôte bisericile diecesei sărbarea s. Iiurgii cu docsologie și predică ; b) în capitala țării : Sămbătă în 25 Oct. (6 Noemvre) a. c. la 7 ore séra serenadă cu litiă în biserică catedrală. Dumi-

nică în 26 Oct. (7 Noemvre) a. c. : 1. la 8^{1/2} ore dimineața serviciu dumnezeesc și docsologia în biserică catedrală ; 2. la 11 ore dimineața plecarea în corpore a patronilor bisericești, a clerului, a diecesanilor și altor deputațiuni la reședința metropolitană și predarea adresei de felicitare din partea diecesanilor.

* **Bibliografie.** A arătat de sub tipar! „Exercițiile gimnastice” în școlile elementare române. Manuducere la tractarea exercițiilor gimnastice de Iosif Aron învățător. În comisiune la librăria C i u r e u Brașov. Preț 15 cr.

Concurs.

Devenind vacantă stațiunea învățătorescă dela școla gr. or. rom. din Apateu protopopiatul Ienopoliei, se escrie concurs cu termen de alegere, **30 de zile** dela prima publicare, pe lângă următoarele :

Emolumentele: a) 300 fl. salariu în bani gata; b) 3 orgi de lemne; c) 10 fl. pentru conferințe; d) cortel iber și grădină de legumi; e) dela înmormântări unde va fi poftit 50 cr.

Reflectanții la acest poftit au a-și subșterne recursele conform legii comitetului parochial, adresate Mult onoratului Domn Cornel Ursuțiu adm. protopopesc în Seprös și a se presenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în biserică pentru a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Alesul după un an de probă va deveni întărit definitiv.

Din ședința comit. paroch. rom. gr. or. din Apateu ținută la 28 Septemvre v. 1897.

Comitetul parochial.

În conșlegere cu: CORNEL URȘUȚIU, m. p. adm. prot. inspector școlar.

Pentru vacanta parochiă de clasa III. din Hodiș, în protopresbiteratul Butenilor prin această se escrie concurs de **30 zile** dela întâia publicare, în care restimp recurenții îndreptățiți se vor presenta vr'odată în bisecica din loc spre a se arăta poporului alegătoriu.

Venitele încopciate cu această parochiă sunt: a) folosirea a unei sesiuni de pământ; b) stolele indatinate; c) birul dela 120 case câte o măsură cucuruz sfârmat, cari toate la oaltă se urcă la 460 fl.

Afară de aceste — cortel în casa parochială și grădină de legumuri.

Recursele sunt a se subșterne pe calea oficiului protopresbiteral din Buteni (Butyin) Aradm.

Hodiș, la 5 Octobree 1897.

Comitetul parochial.

În conșlegere cu mine: CONSTANTIN GURBAN, protopresbiter.

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci rom. gr. or. din Chertiș, se publică concurs cu termen de alegere pe Duminaca în care cade s. m. m. Dimitrie.

Dotățiunea anuală învățătorului e următoare: 1) 300 fl. dic trei sute floreni v. a. bani gată; 2) 6 șese stângeni de lemne, din cari e a-se încăldi ș sala de învățământ; 3) pentru conferința și scripturistică 10 fl.; 4) pentru curatorat 10 fl.; 5) dela înmormântări, unde învățătorul în tot locul e poftit, dela mic 20 cr., dela mare 30—40 cr.; 6) venite cantorali 15 fl.; 7) quartir liber, staul pentru vite și grădină de legume.

Dela recurenți se poftesc se-și ajusteze petițiunile cu documentele necesari prescise de statutul organic și

adresate comitetului parochial din Chertiș se le suscernă. Prea Onoratului Domn protopop și inspector școlar Constantin Gurban în Buteni (N. Butyin) comitatul Arad.

Vor fi preferiți conducătorii de cor vocal.

Recurenții până la alegere să se prezenteze în sta biserică de aici în vre-o Duminecă ori sârbătoare șpre a-și arăta desteritatea în tipic și cant.

Chertiș, la 26 Septemvre (8 Octobree) 1897.

Comitetul parochial.

Cu scirea mea: CONSTANTIN GURBAN, m. p. protopresbiter, inspector cerc. de școle.

Pentru ocuparea stațiunii învățătoresci din Dubești, se escrie concurs cu termen de alegere de **30 de zile** dela prima publicare în foia oficială „Biserica și Școla,” pe lângă următorul salariu :

În bani numărari 280 fl. Pentru conferințe 8 fl. Pentru scripturistică 5 fl. Curatorat 6 fl Lemne 24 fl. 2 lanțe pământ 18 fl Grădină și quartir.

Dubești, 8 Octombree 1897.

George Cărăbaș, m. p. preș. com. par.

În conformitate cu rezoluțiunea Veneratului Consistoriu de sub Nr-ul 5414 din a. c., pentru deplinirea parochiei a două din **Uhaba-Forgaelu**, prin această se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare.

În considerare că parochia este sistemisată cu un venit de cel puțin 600 fl. la an, concurenții vor avea să dovedescă cualificațiune pentru parochiele de clasa II-a și apoi cu observarea §-ui 18 din regulament se pot înfățișa înaintea alegătorilor pentru a cânta, respective a celebra și a cuvânta.

Alesul preot va primi pe anul economic curent în locul sesiunii parochiale esarendate contractul de arenda. Totodată va avea se supörte și dările restante de 300 fl.

Recursele odjustate după recerință se se trimittă până la termenul sus indicat oficiului protopresbiteral în Belincz.

Comitetul parochial

În conșlegere cu mine: IOSIF GRADINARIU, m. p. protopresbiter.

Să escrie concurs pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci dela școla de fete gr. ort. română din **Pâncota**, cu termen de alegere pe **9/21 Novembree 1897.**

Emolumentele sunt: a) salariu anual 300 fl. v. a.; b) quartir cu grădină; c) trei orgii lemne numai pentru încăldirea salei de învățământ; d) pentru curatorat 10 fl.; e) pentru spesele de conferință și scripturistică se va îngriji comuna biserică.

Reflectanții la acest post, pot fi numai învățători cu cualificația recerută și cu capacitate de-a instrui și conduce cor vocal pentru instruirea și conducerea căruia va primi o remun rațiune anuală de 50 fl.

Reflectanții sunt avisați a se presenta în sta biserică din Pâncota, șpre a-și arăta desteritatea în cant și tipic, ér recoursele lor instruate conform presciselor legii adresate comitetului parochiei Pâncota, a le suscerne P. On. Domn protopresbiter Georgiu Popovici în Șiria (Román-Világos) până la 7/19 Novembree 1897.

Comitetul parochiei.

În conșlegere cu: GEORGIU POPOVICIU, m. p. protopresbiter-inspector.